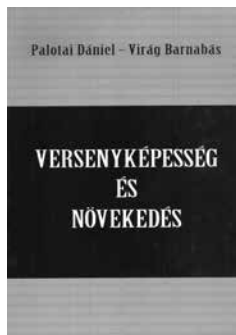

Polcra való

– főszerkesztői könyvajánlók –

Olcsó viccnek tűnhet azzal kezdeni: súlyos könyvről van szó, terjedelme és műnyomó papírja miatt pontosan két kiló. De most a súlyt elsősorban a tartalomra értem. Politikai rendszerektől függetlenül

állítható, hogy egy ország számára a monetáris és fiskális pénzügyi politika összhangja előnyösebb, mint amikor a kettő között elentét feszül. Ez a kötet azt igazolja, hogy az MNB bázisán fiatal, agilis közgazdászok jelentős számú csoportja dolgozik olyan kutatási témákon, amelyek eredményei a kormányzat számára is megfontolandók. A nemzetközi példák elemzése és a felzárkózási modellek tapasztalatainak bemutatása után a kötet szerzői a hazai tényezőket veszik sorra, benne a demográfiai és képzettségi mutatókkal, a beruházásokkal, a termelékenységével, a bankrendszer és a költségvetési politika állapotával – és a látélet korántsem rózsás. A megoldásra törekedve ezután jön a munka lényegi része, a versenyképességi reformok ismertetése, tézisszerűen, magyarázatokkal alátámasztva. A kötet – közel 400 (!) ábrával és táblázattal – tartalmi, szerkezeti, didaktikai és tipográfiai szempontból egyaránt figyelemre méltó alkotás.

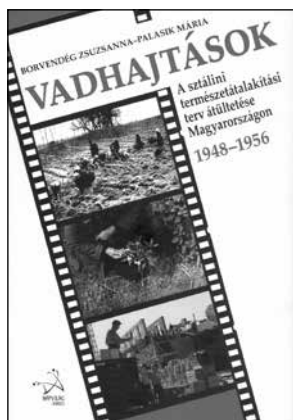
Versenyképesség és növekedés. Út a fenn tartható gazdasági felzárkóztatáshoz. Szerkesztette: Palotai Dániel – Virág Barnabás. Magyar Nemzeti Bank, Budapest, 2016. 832 o. ISBN 978-615-5318-04-7

Sztereotip a kérdés: vajon gondolta-e az egykori sárospataki tanítóképzős roma diák, hogy diplomájának kézhez vétele után néhány évvel az Országgyűlésben találja magát, s a roma polgárjogi mozgalom egyik

vezéralakjává válik? Nyilván nem. Hogy mennyire nem, az kiderül ebből a kötetből. Személyes pályakép és mozgalom-történet szintézisét olvashatjuk, amely a memoárok sajátos műfaja, s talán nehezebben is megírható, mint egy tisztán szubjektív emlékirat. Végigkövetjük, hogyan jut el a „hátrányos helyzetű”, hegyközi származású cigánycsaládban Miskolcon született és nevelkedett fiatalember a gimnáziumi érettségiig és a patoki főiskoláig. Hogyan tágulnak a cselekvési lehetőségek és a politikai kihívások az ifjú tanító-népművelő számára, míg végül az 1990-es első szabad országgyűlési képviselő választáson, az SZDSZ listáján mandátumhoz jut. Mindeközben feltárul a rendszerváltás előtt, alatt és nyomán országos méretben kibontakozó roma értelmiségi öntudatra ébredés, amelynek révén a parlamentben először kap teret a cigányság politikailag determinált érdekérvényesítő képessége. A történet 1994-ben, a parlamenti ciklus végén zárul, mi pedig érdeklődéssel várjuk a folytatást.

Horváth Aladár: Indulás. A roma polgárjogi mozgalom személyes története 1. Wesley Kiadó, Budapest, 2017. 418 o. ISBN 978-963-9744-48-6

A diktatúrák és a személyi kultuszok csúcspontja a „mindenhez-is-értő” vezető szindrómája. (Az ismert székely vicc szerint: „Édesapám, maga mindenhez ért?” – „Mindenhöz is, fiam!”) Míg azonban Sztálin filozófiai, nyelvtudományi vagy közgazdaságtani „művei” legfeljebb annyi kárt okoztak, amennyibe a kinyomtatott papír került, a természettudomány törvényeit megcáfolni kívánó elképzelések olykor ökológiai katasztrófa szélére sodorták a Szovjetuniót. A tudomány földrajzi nihilizmusnak nevezi ezt a nézetrendszert. A kelet-európai országok szorgosan másolták a sztálini kezdeményezéseket, így Magyarországon is teret nyertek a „vadhajtások”. E témát járja körül imponáló részletességgel és képanyaggal a kötet. Szó van a táj átalakításával járó nagyberuházásokról (Sztálinváros, Tiszalök). Külön fejezet foglalkozik az új növények meghonosítását szolgáló programokkal: az ipari növények közül elsősorban a gyapot, a gumipitypang, a jukka, a selyemkóró; a gyümölcsök közül a citrusfélék, a füge, az amerikai mogyoró, a tea. Ki gondolta komolyan, hogy mindez sikerrel jár? Végül maradt a csőd beismerése és a következmények kezelése.

Borvendég Zsuzsanna – Palásik Mária: Vadhajtások. A sztálini természetátalakítási terv átültetése Magyarországon 1948–1956. Napvilág Kiadó, Budapest, 2015. 228 o. ISBN 978-963-338-090-1

Az 1990-ben hivatalba lépett Antall-kormányban helyet foglaló Jeszenszky Géza külügyminiszteri szerepfelfogását és habitusát a parlamenti ellenzék annak idején gyakran bírálta. Az állampárti apparátusi és/vagy karrierdiplomata gyakorlattal rendelkező korábbi tárcavezetőkhez képest Jeszenszky valóban újszerűen és szokatlanul viselkedett tanáros, a pozícióját katedrának (is) tekintő magatartásával. Arra kevesen gondoltak, hogy személyében olyasvalaki képviselte Magyarországot Nyugat és Kelet felé, aki diplomáciatörténeti tapasztalatait beépíthette az új világrendhez való alkalmazkodás folyamatába. Feladat pedig volt bőven. A Varsói Szerződés és a KGST áldemokratikus szövetségi rendszerét kölcsönös bizalom alapuló bilaterális kapcsolatokra kellett cserélni, közben egyértelműen kiállni a Kárpát-medencei magyarság és általában az európai kisebbségvédelem mellett. Ezalatt felbomlott Csehszlovákia, Jugoszlávia és a Szovjetunió. Ha mértéktartó és izgalmas helyzetelemzésre kíváncsiak a rendszerváltás korának diplomáciai körülményeiről, kényszerpályáiról és választójairól, vegyék kézbe ezt a könyvet.

Jeszenszky Géza: Kísérlet a trianoni trauma orvoslására. Magyarország szomszédai politikája a rendszerváltás éveiben. Osiris Kiadó, Budapest, 2016. 396 o. ISBN 978-963-276-272-2

A kultúrának és a művészeteknek a különféle diktatúrákban betöltött hasonló szerepére hajlamosak vagyunk rácsodálkozni. Ebben elsősorban a komplex történelemszemlélet hiánya érhető tetten: tanuljuk és önmagukban vizsgáljuk a sztálini-zsdanovi, a Rákosi-Révai-féle, a kádári-aczéli kultúrpolitikákat, de az összehasonlító elemzések – mint pl. Tokaji András *Zene a sztálinizmusban és a Harmadik Birodalomban* című, 2000-ben megjelent kötete – ritkák. Ezt a hiányt is pótolja Fried Ilona, ha nem is párhuzamok felállításával, de az olasz fasiszta állam kultúrpolitikájának eddig nem látott részletességű bemutatásával. A kötet origója az 1934-es római nemzetközi színházi konferencia, amelynek elnöke az ugyanezen évben Nobel-díjjal kitüntetett Luigi Pirandello, titkára Filippo Marinetti, a futurizmus vezéralakja volt. Mindketten Mussolini hívei. És itt ütközünk bele diktatúrák utókor számára megmagyarázhatatlan kérdésébe: miért támogatták mindig vezető értelmiségiek is a hatalmat? A válasz megadásához ez a könyv is hozzájárul, méghozzá paradésan: a művészet és a fasiszmus viszonyát széles forrásbázison, konkrét példákon át illusztrálja. Olvassák el!

Fried Ilona: Őexcellenciája kívánságára. Színház, kultúra és politika a fasiszmus Olaszországában. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2016. 366 o. ISBN 978-963-414-081-8

Ha a színházakra általában igaz, hogy a regnáló igazgató/művészeti vezető személye meghatározó módon nyomja rá bélyegét a teátrum működésére, különösen igaz ez a legkomplexebb feladatkörű Magyar Állami Operaházra. Ma már a tévedés kockázata nélkül kijelenthető, hogy a Radnai Miklós-korszak az intézmény történetének egyik fénykora volt. A 33 éves zeneszerző 1925 júliusában történt igazgatói kinevezése Klebelsberg Kunó kultuszminiszter legjobb személyi döntései közé tartozott. Radnai tíz évet töltött az Operaház élén, betegsége 1935 novemberében váratlanul és fiatalon elragadta. Nevéhez korszakos jelentőségű változások és sikerek fűződnek, mind az operajátszás, mind a balett terén. Túlélte a gazdasági válság okozta krízishelyzetet. 1931-ben műsorra tűzte Bartók Béla *A csodálatos mandarin* című balettjét, de a bemutató végül politikai okokból elmaradt. 1934-ben megrendezte az Operabált. Ahogy a kötet szerzői írják, Radnai nem mások embereként lépett az intézmény élére, vezetői magatartását következetesség, megvesztegethetetlenség és botránymentesség jellemezte. Zeneszerzői és vezetői pályaképe immár olvasható, megismerhető.

Karczag Márton – Szabó Ferenc János: Megfelelő ember a megfelelő helyen. Radnai Miklós, zeneszerző és igazgató. Magyar Állami Operaház, Budapest, 2017. 204 o. ISBN 978-615-80225-5-2

A magyar irodalomban mérföldkönek tekintett *Nyugatról* szinte mindent tudunk. 1959-ben jelent meg Galambos Ferenc közel hatszáz oldalas, minden igényt kielégítő repertórium, 1962-ben Gellért Oszkár lapszerkesztői memoárja. Az irodalomtörténeti monográfiák (a „Sóska” és a „Spenót”) nemcsak a folyóirat tartalmát és eredményeit, de a szerzőgenerációk későbbi hatását is feldolgozták. Ezentúl csak olyan megközelítésekre érdemes vállalkozni, amelyek speciális szemzőgből közelítenek a laphoz. Nos, a táncművészeti vonal immár teljesítettnek tekinthető. Ez a kötet egyszerre teszi hozzáférhetővé a *Nyugatban* 1908 és 1941 között megjelent táncról szóló, azzal foglalkozó több mint hetven cikket, táncesztétikai értekezést, előadásokról és vendégjátékokról írt beszámolót, továbbá közli a folyóiratban megjelent tucatnyi olyan irodalmi alkotást, amelyeknek témája, ihletője a tánc. A bevezető tanulmány megvilágítja az összefüggéseket és megmutatja, hogy a tánc történetét mindig is belesimult a kultúra történetébe, s a 20. század első felében Magyarországon hozzátartozott az értelmiség érdeklődési köréhez.

A „Nyugat” és a tánc. Szöveggyűjtemény a folyóirat tánc témájú cikkeiből (1908–1941). Szerkesztette: Major Rita és Tóvágy Nagy Péter. Magyar Táncművészeti Egyesület, Budapest, 2017. 176 o. ISBN 978-615-80297-6-6

A figyelmes olvasónak feltűnhet: a kötet alapjául szolgáló értekezést a szerző nyelvtudományi doktori iskolában védte meg. Eredeti címe: *Kép-szöveg jelentés változásai – Képi retorika*. Ezt azért szükséges kiemelni, mert így válik érthetővé, hogy a terjedelmes mű miért nem filmtörténet. A szerző a könyv egyötödét kitevő elméleti részben a képi retorika és a filmnyelv fogalomkészletét és működési mechanizmusát vizsgálja, és ennek leírására megalkotja a „szimbolikus-retorikus film” fogalmát. A kötet további részében elemzések olvashatók, köztük Szóts István *Emberek a havason*, Huszárik Zoltán *Szindbád*, Mundruczó Kornél *Szelíd teremtés – A Frankenstein-terv*, valamint Tarr Béla *A torinói ló* című filmjeiről. A legtöbb szó – érthetően – Jancsó Miklós filmjeiről esik, így a klasszikusnak tekintett *Szegénylegények* mellett a Kapa-Pepe sorozat darabjairól (*Nekem lámpást adott kezembe az Úr Pesten; Anyád! a szűnyogok; Utolsó vacsora az Arabs Szürkénél; Oda az igazság*). Az elemzések azonos szerkezetben követik egymást, lehetőséget adva az összevetésre. Jó érzés szembesülni azzal, hogy sokat tárgyalt művekről is lehet újat mondani.

Deák-Sárosi László: A szimbolikus-retorikus film. Szóts, Jancsó, Huszárik, Mundruczó, Tarr és a modernizmusok. Magyar Napló Kiadó – FOKUSZ Egyesület, Budapest, 2016. 476 o. ISBN 978-615-5641-03-9

Életének kilencedik évtizedében jár a közel-múltban Kossuth-díjjal kitüntetett Lengyel György. Pályája komplex alkotót fémjelez, a sikeres fővárosi és vidéki rendező, színházigazgató, színiakadémiai tanár az utóbbi években a színháztörténetnek él. Könyveiben a tudományos apparátust igényesen ötvözi élettapasztalataival és életútjának kapcsolódási pontjaival. Sajátos szemszögű megközelítései a témában személyesen nem érintett kutatókhoz képest komoly többletinformációkkal bírnak. Ebben a művében rendezői, színészi és drámaírói pályaképeket vázol föl, filológusi alaposággal, mégis személyes hangvételben. Hevesi Sándor és Németh Antal sorsa ismert, Horvai István, Pártos Géza és Vámos László azonban a 20. század második felének alkotói voltak, így munkásságuk értékeléséhez a kortárs Lengyel György adalékai hiánypótlóak. A színészek közül a Somogyi Erzsébet-portrét emeljük ki, nem kisebbítve a Tolnay Kláriról és Márkus Lászlóról szóló írások értékét. A kötet három drámaíró: Németh László, Hubay Miklós és Szakonyi Károly megidézésével zárul. Az alapállás itt is azonos: a rendezői interpretáció és az írói szándék konfliktusai. A lábjegyzeteket se tessék elmulasztani!

Lengyel György: Kortársuk voltam. Corvina Kiadó – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Budapest, 2017. 280 o. ISBN 978-963-13-6432-3

A Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum – vagy, ahogy országszerte ismerik, a Skanzen – tavaly ünnepelte alapításának ötvenedik évfordulóját. A tájegységek sorában 2010-ben nyílt meg az Észak-magyarországi falu, amely Zempléntől Nógrádig tekinti át a népi építészeti, az eszközhasználat és a társadalomfejlődés jellegzetességeit. A kialakítás felelőse Cseri Miklós, a múzeum főigazgatója volt. Az éveken át tartó munka során nagy gondot fordítottak a folyamat dokumentálására és módszertani kérdések megvilágítására; így született meg a maga nemében párhuzamosított monográfia. Az esettanulmány azért újdonság, mert e tájegységnél már a tervezési fázisban megjelent a látogatói interaktivitás és élményközpontúság elősegítése, mint kiállítás rendezési szempont. A kötet nem titkolt célja a kulisszatitkok bemutatása. Szinte hihetetlen, mi előkészület igényel egy-egy épület kiválasztása, felmérése, lebontása és újraépítése. S a korhű berendezés, hogy az objektum „időkapszulaként” váljon az adott kor hiteles lenyomatává. Látogassunk el (ismét) Szentendrére, s meglátjuk: azzá vált.

Nagyné Batári Zsuzsanna: Tájegység születik. Szabadtéri kiállítások rendezésének kérdései az Észak-magyarországi falu tájegység esettanulmánya alapján. Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 2014. 460 o. ISBN 978-615-5123-36-8